

Спіжова А. В.,

Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ЯДРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Статтю присвячено проблемі формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців легкої промисловості в процесі підготовки у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: *полікультурна освіта, полікультурне виховання, компетентність, полікультурна компетентність, професійна компетентність, легка промисловість.*

Статья посвящена проблеме формирования поликультурной компетентности будущих специалистов легкой промышленности в процессе их подготовки в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: *поликультурное образование, поликультурное воспитание, компетентность, поликультурная компетентность, профессиональная компетентность, легкая промышленность.*

The article deals with the problem of cross-cultural competence of future light industry specialists forming in the process of higher educational establishments training.

Key words: *cross-cultural education, cross-cultural upbringing, competence, cross-cultural competence, professional competence, light industry.*

Стаття присвячена проблемі формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців легкої промисловості в процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Метою статті є визначення полікультурної компетентності інтегративною складовою професійної компетентності фахівця легкої промисловості.

В умовах зближення різних культур і активізації процесів глобалізації світу сформованість полікультурної компетентності стає невід'ємною частиною професіоналізму сучасного кваліфікованого фахівця в усіх галузях людської діяльності. Глобальні процеси змінюють не лише економіку, політику, вони впливають і на картину міжкультурних зв'язків [3]. Сучасні темпи розвитку процесу глобалізації впливають на інтенсивність міжкультурної комунікації. Міжкультурне спілкування – процес обміну інформацією між окремими особистостями та групами людей, що мають суттєві відмінності у сприйнятті та поведінці [1]. Здійснення ефективної міжкультурної взаємодії, необхідної для подальшого стабільного розвитку людства, неможливе без формування в усіх членів людського співтовариства полікультурної компетентності, яка включає в себе знання про

культурне середовище представників інших національностей, особливостях ціннісних ієрархій, визнаних різними соціумами. Сучасні тенденції світового розвитку призвели до необхідності виховання полікультурної особистості, готової до співробітництва, здатної вести діалог і ефективно здійснювати міжкультурну комунікацію в професійній сфері.

На сучасному етапі з дослідженням проблеми полікультурного виховання пов'язані імена відомих зарубіжних учених Д. Бенкса, Ж. Гей, С. Ніето, П. Фрере та ін. Серед вітчизняних дослідників окремі аспекти полікультурної освіти вивчали О. Гукаленко, І. Лощенова, О. Сухомлинська, Н. Терентьева, Г. Філіпчук та інші.

У результаті вивчення феномену полікультурності українськими науковцями (І. Лощенова, Н. Терентьева та інші) було встановлено, що полікультурне виховання – це одночасне набуття знань та відповідне виховання, “передача більш точної та докладної інформації при повазі до груп меншин, подоланні упереджень та заохоченні терпимості, сприянні досягнень ідеалів демократії та плюралізму” [2].

Поряд з цим, ООН, ЮНЕСКО та інші міжнародні організації у своїх основних документах розглядають виховання людей у дусі миру та дружби між народами як найважливішу мету системи виховання та навчання. У Всезагальній декларації прав людини ООН вказується, що освіта має сприяти взаєморозумінню, терпимості й дружбі між усіма народами, расовими та релігійними групами, а також діяльності ООН у підтримці миру.

В галузі вищої професійної освіти полікультурна освіта спрямована на формування уявлення про різнобічні культурні обмінні процеси, що відбуваються в світі, багаторівневу структуру кожної культури; залучення до різних культур, розвиток здатності до міжкультурної взаємодії; розвиток емпатії, толерантності, здатності вирішувати конфлікти, що виникають в ситуаціях культурних перехресть в процесі професійної діяльності.

Сучасна технічна освіта покликана вирішувати задачі по вихованню полікультурної особистості, а також забезпечити готовність випускника ВНЗ до взаємодії з іншими людьми в процесі обміну культурними цінностями, знаннями, способами діяльності.

Полікультурна компетентність розглядається як необхідна умова для успішної інтеграції у світовий соціум, що дозволяє ефективно брати участь у процесі міжкультурної комунікації й уникнути негативних впливів глобалізації.

Актуальність проблеми формування полікультурної компетентності обумовлена також освітніми вимогами пошуку нових методів, моделей і технологій підготовки сучасного фахівця з якостями полікультурної особистості, гуманізацією та гуманітаризацією вищої освіти, соціальною значущістю проблеми професійно спрямованого навчан-

ня іноземної мови майбутніх фахівців легкої промисловості, недостатньою її розробленістю в теоретичному, методичному та практичному аспектах, а також необхідністю відновлення змісту професійної освіти на основі компетентнісного підходу (О. А. Акулова, І. С. Батракова, А. В. Козирев, В. А. Лівенцова, А. П. Тряпіцина, Н. В. Чекалева, В. А. Болотов, В. В. Серіков, І. О. Зимня та ін.), створення і впровадження ефективної технології навчання майбутніх фахівців легкої промисловості іномовного спілкування із зарубіжними партнерами.

Проведений аналіз науково-педагогічної літератури дозволив зробити висновок про те, що проблема розвитку такої якості особистості, як полікультурна компетентність майбутніх фахівців легкої промисловості, недостатньо вивчена, що утрудняє удосконалювання розвитку цього процесу в університеті.

Існує безліч підходів до визначення самого терміну “компетентність”. Вельде і Свенсон (Velde and Svensson) описують компетентність як релятивну або споріднену, інтерпретивну або виконавчу, холістичну або цілісну, контекстуальну або стратегічну якість [7]. Боуден і Мартон (Bowden, Marton) розглядають компетентність з двох позицій: по-перше, як набір незалежних поведінкових компонентів у професійному середовищі; по-друге, здатність передбачати, ефективно діяти в нестандартних ситуаціях, інтегрувати дисциплінарні і професійні знання [5, с. 113-114]. Друге визначення виходить за межі первинного тлумачення компетентності, оскільки включає інтеграцію і застосування отриманих дисциплінарних та професійних знань.

Інші науковці визначають компетентність як “володіння навичками, необхідними для вирішення певних проблем у певному соціальному і професійному контекстах” (Havelock, Hasler, Flew, McIntyre, Schofield, Toby) [6]. Компетентність – це свого роду ресурсний потенціал працівника, яким вимірюється його цінність для колективу та суспільства.

При визначенні поняття професійної компетентності фахівця необхідно включити до її складу не тільки знання та навички, які набуваються навчанням та виробничою практикою, але й здібності та моральні якості фахівця, які формуються шляхом виховання та цілеспрямованого, керованого розвитку особистості людини. До числа таких якостей, на нашу думку, слід віднести соціальну відповідальність, інтерес до своєї професії, здатність до засвоєння нових знань, комунікативну, соціально-психологічну, полікультурну компетентність, вміння працювати в групі тощо. Суспільству необхідні висококваліфіковані, професійно компетентні, творчі фахівці, здатні приймати правильні рішення. А формування сучасної соціально-професійної компетентності стає однією з основних функцій всього процесу підготовки майбутніх фахівців.

Слід зауважити, що легка промисловість як така володіє низкою суто

специфічних, притаманних тільки їй ознак, які додатково вимагають від фахівців цієї галузі високої соціально-професійної компетентності.

По-перше, слід підкреслити, що продукція підприємств легкої промисловості покликана задовольняти найважливіші потреби людини: адже потреба в одязі та взутті займає друге (після потреби у продуктах харчування) місце серед всього різноманіття потреб сучасної людини. Тому ця продукція адресована дуже широкому колу споживачів, практично всім людям у суспільстві, що надзвичайно підвищує соціальну відповідальність виробників за якість товарів, що вони продукують.

По-друге, ринкове середовище товарів легкої промисловості в усіх країнах характеризується надзвичайно напруженою конкурентною боротьбою. Оволодіння ринком товарів легкої промисловості гарантує виробникам переможцям стабільний збут їхньої продукції та високі прибутки. Однак одержати перемогу у цій боротьбі можуть тільки добре підготовлені, високо компетентні працівники.

По-третє, випуск продукції легкої промисловості вимагає від її виробників врахування тієї обставини, що уподобання та смаки споживачів цієї продукції надзвичайно швидко змінюються відповідно до пануючої моди і до того ж мають сезонний характер. Тому від фахівців легкої промисловості вимагається не лише винятково висока соціально-професійна компетентність, володіння знаннями та вміннями ефективно діяти у складному ринковому середовищі, але й високий рівень сформованості полікультурної компетентності, що дозволить орієнтуватися на всіх споживачів товарів та послуг легкої промисловості.

Таким чином, слід констатувати, що вимоги до полікультурної і соціально-професійної компетентностей фахівця легкої промисловості значно вищі, ніж до компетентностей фахівців інших галузей суспільного виробництва. Сама специфіка галузі вимагає цього. Тому формування полікультурної компетентності як ядра професійної компетентності фахівців легкої промисловості виступає найважливішим педагогічним завданням в процесі їхньої підготовки у вищих навчальних закладах.

Для того, щоб ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах полікультурного суспільства, будь-якому фахівцеві необхідна наявність полікультурних якостей, ціннісних орієнтацій, мотиваційних установок, знань про історію і культуру, звичаї і традиції різних народів; умінь поєднувати національну самоідентифікацію з повагою до іншої культури, досвіду позитивної взаємодії з представниками різних культур, усвідомлення полікультурності соціуму, володіння іноземною мовою.

Не випадково, серед кваліфікаційних характеристик молодих фахівців, що закінчили вузи, керівниками підприємств особливо виділяються здатність встановлювати довгострокові зв'язки із зарубіжними партнерами, володіння етикою і культурою спілкування, уміння оперативно ви-

рішувати професійні задачі в полікультурному соціумі, мобільність і готовність до постійного підвищення кваліфікації в професійній сфері діяльності. Полікультурний соціум – це такий освітній простір, в якому проживають і навчаються представники різних етнолінгвістичних, релігійних і соціально-економічних середовищ [4].

В процесі дослідження різних наукових концепцій стосовно полікультурної освіти і виховання, самого феномену полікультурності суспільства, ми зауважили, що самій проблемі формування полікультурної компетентності науковцями приділяється недостатня увага. Крім того, поняття полікультурної компетентності у співвідношенні з легкою промисловістю нами розглядається вперше.

Полікультурна компетентність повинна стати метою всіх, хто має справу з клієнтами, споживачами, колегами, які є представниками інших культур.

Література:

1. Гасанов З. Т. Национальные отношения и воспитание культуры межнационального общения // Педагогика. – 1996. – № 6. – С. 51-55.
2. Грищенко О., Солодовник В. Проблематика багатокультурності й меншин у програмних та директивних документах Уряду й Міністерства / Багатокультурність і освіта. Зб. статей. – К., 2001. – С. 23 – 28.
3. Кузьменко В. В., Гончаренко Л. А. Формування полікультурної компетентності вчителів загально-освітньої школи: Навчальний посібник. – Херсон: РІПО, 2006. – 92 с.
4. Синагатуллин И. М. Новый миллениум: роль и место иностранного языка в поликультурном социуме // ИЯШ. – 2002. – № 1. – С. 32.
5. Bowden, Marton. The University of Learning: Beyond Quality and Competence in Higher Education, by John Bowden and Ference Marton. – London: Kogan Page, 1998. – 256 p.
6. Havelock P, Hasler J, Flew R, McIntyre D, Schofield T, Toby J: Professional Education for General Practice. – Oxford: Oxford University Press, 1995.
7. Velde C., Svensson L. The Conception of Competence in Relation to Learning: Process and Change at Work. Fourth Conference on learning and Research in Working Life, Steyr, Austria.